

سفارت جمهوری اسلامی ایران فکری تادن

مقایسه سیرالئون و ساحل عاج از لحاظ اقتصادی، زیرساختی، بهداشتی، شاخص توسعه انسانی و روابط تجاری با ایران و خاورمیانه

مقایسه بین ساحل عاج و سیرالئون تفاوت‌های ساختاری عمیقی را در اندازه اقتصاد، جمعیت و توسعه زیرساخت‌ها میان دو کشور غرب آفریقا نشان می‌دهد. ساحل عاج به عنوان یکی از قدرتهای اقتصادی برتر حوزه غرب آفریقا شناخته می‌شود، در حالی که سیرالئون علی‌رغم برخورداری از منابع غنی طبیعی مانند الماس، همچنان با چالش‌های توسعه‌ای دست‌وپنجه نرم می‌کند.

تحلیل کلیدی ابعاد مقایسه

- وضعیت اقتصادی و زنجیره تامین: اقتصاد ساحل عاج به شدت بر پایه صادرات کاکائو و کشاورزی تجاری استوار است که توانسته ثبات و رشد بالای ۶ درصدی را تجربه کند. در مقابل، سیرالئون با وجود پتانسیل بالای کشاورزی، بخش عمده‌ای از مواد غذایی خود را وارد می‌کند و اقتصاد آن به شدت به نوسانات بازار جهانی مواد معدنی وابسته است.
- زیرساخت‌ها و دسترسی به انرژی: هر دو کشور در گزارش‌های بین‌المللی در زمره کشورهایی با بروکراسی پیچیده برای توسعه شبکه برق قرار دارند، اما سرعت مدرن‌سازی زنجیره شهری و صنعتی در ساحل عاج (به ویژه در کلان‌شهر ابیجان) بسیار فراتر از سیرالئون ارزیابی می‌شود.
- روابط منطقه‌ای: هر دو کشور از اعضای فعال بلوک اقتصادی غرب آفریقا (ECOWAS¹) هستند.

جدول زیر یک نگاه مقایسه‌ای جامع بر اساس آخرین آمارهای رسمی و برآوردهای سال ۲۰۲۶

میلادی ارائه می‌دهد:

شاخص مقایسه	ساحل عاج	سیرالئون
جمعیت	۳۳/۴ میلیون نفر	۸/۹ میلیون نفر
تولید ناخالص داخلی (۲۰۲۶)	۱۱۲ میلیارد دلار	۸/۲ میلیارد دلار
سرانه درآمد (۲۰۲۶)	۳ هزار دلار	۹۱۹ دلار
مساحت کل	۳۲۲،۴۶۳ کیلومتر مربع	۷۱،۷۴۰ کیلومتر مربع
زبان رسمی	فرانسوی (مستعمره سابق فرانسه)	انگلیسی (مستعمره سابق بریتانیا)

¹ Economic Community of West African States

پایتخت	ابیجان	فری تاون
محصولات اصلی صادرات	کاکائو و قهوه	الماس و سنگ آهن

بررسی شاخص توسعه انسانی (HDI) و زیرساخت‌های درمانی

شاخص توسعه انسانی (HDI^۲)

شاخص توسعه انسانی بر اساس سه بعد اصلی: ثروت (درآمد سرانه)، آموزش و سلامت (امید به زندگی) محاسبه می‌شود:

- ساحل عاج، رشد شتابان: بر اساس آخرین گزارش‌های برنامه عمران ملل متحد (UNDP^۳)، ساحل عاج با کسب نمره ۰٫۵۸۲ با جهشی موفقیت‌آمیز از گروه کشورهای با توسعه انسانی «پایین» خارج شده و در رده توسعه انسانی متوسط قرار گرفته است. این کشور یکی از بالاترین نرخ‌های رشد سالانه شاخص HDI را در جنوب صحرای آفریقا ثبت کرده است.
- سیرالئون، چالش در رتبه‌های انتهایی: سیرالئون با نمره ۰٫۴۶۷ همچنان در ردیف کشورهای با توسعه انسانی پایین قرار دارد. این کشور در رتبه‌بندی جهانی در جایگاه ۱۸۴ قرار گرفته است که نشان‌دهنده نیاز مبرم به اصلاحات ساختاری در بخش‌های اجتماعی است.

۲. وضعیت زیرساخت‌های درمانی و بهداشتی

ساختار بهداشت و درمان در هر دو کشور به صورت سه سطحی (خانه بهداشت محلی، بیمارستان‌های منطقه‌ای و بیمارستان‌های تخصصی پایتخت) طراحی شده است، اما در ظرفیت اجرا تفاوت‌های فاحشی دارند:

زیرساخت درمانی

۱- ساحل عاج: مدرن‌سازی و دسترسی شهری

- سرمایه‌گذاری سنگین: دولت ساحل عاج در قالب برنامه‌های کلان ملی، میلیاردها دلار برای ساخت بیش از ۲۰ بیمارستان جدید و بازسازی صدها مرکز درمانی اختصاص داده است.
- پوشش جغرافیایی: طرح‌های نوین این کشور مانند پروژه (ESPC^۴) با هدف ایجاد مراکز درمانی اولیه در شعاع ۵ کیلومتری برای تمامی شهروندان اجرا شده است.
- چالش اصلی: تمرکز شدید تجهیزات پیشرفته و پزشکان متخصص در کلان‌شهر ابیجان است، به طوری که مناطق روستایی دورافتاده همچنان با کمبود کادر تخصصی مواجه هستند.

^۲ Human Development Index

^۳ United Nations Development Programme

^۴ Energy Savings Performance Contract

۲- سیرالئون: احیا پس از نابودی و بحران

- میراث بحران: بخش عمده زیرساخت‌های درمانی سیرالئون در طول جنگ داخلی تخریب شد و سپس در جریان شیوع مرگبار ابولا و پاندمی کووید-۱۹ آسیب‌های جدی‌تری دید.
- تلاش‌های نوین: دولت سیرالئون اخیراً «سند استراتژی ملی تحول خدمات بیمارستانی» را برای ایجاد سیستمی بیمارمحور تصویب کرده است. مراکز بهداشت محیطی (PHU^۵) در لایه‌های اولیه به خوبی توزیع شده‌اند.
- چالش اصلی: بسیاری از ۱۴۶۳ مرکز درمانی عمومی کشور فرسوده بوده و از نبود خطوط پایدار برق، آب لوله‌کشی بهداشتی، آمبولانس و داروهای حیاتی رنج می‌برند.

جدول مقایسه کلان شاخص‌های انسانی و سلامت

شاخص توسعه و سلامت	ساحل عاج	سیرالئون
دسته شاخص توسعه (HDI)	متوسط (Medium)	پایین (Low)
امید به زندگی در بدو تولد	حدود ۶۲ سال	حدود ۶۱٫۹ سال
سهام سلامت از بودجه/تولید ناخالص	حدود ۵٫۷٪ از GDP (رو به افزایش)	پایین (متکی به کمک‌های بین‌المللی و سازمان بهداشت جهانی)
وضعیت تجهیزات پزشکی	برخورداری از تجهیزات مدرن در شهرهای بزرگ	کمبود شدید تجهیزات تشخیصی و آزمایشگاهی اساسی
دسترسی به خدمات اولیه در روستا	مناسب (برنامه دسترسی در شعاع ۵ کیلومتری)	ضعیف (مسافت طولانی راه‌ها و ضعف ناوگان آمبولانس)

جزئیات روابط تجاری دو کشور با ایران و خاورمیانه

بررسی جزئیات روابط تجاری ساحل عاج و سیرالئون با جمهوری اسلامی ایران و منطقه خاورمیانه، نشان‌دهنده تلاش‌های دیپلماتیک اخیر برای ارتقای مبادلات، در کنار غلبه حضور کشورهای حاشیه خلیج فارس و شمال آفریقا (به ویژه مصر و امارات) در ساختار تجاری این منطقه است.

^۵ Public Health Unit

روابط تجاری ساحل عاج با ایران و خاورمیانه

ساحل عاج به عنوان بزرگترین اقتصاد اتحادیه پولی غرب آفریقا (WAEMU)⁶، بازاری بسیار جذاب برای خاورمیانه است.

۱- روابط با ایران (دروازه غرب آفریقا)

- برنامه ملی توسعه (۲۰۲۶-۲۰۳۰): مقامات ساحل عاج با توجه به توانمندی‌های فناورانه ایران، در پی ارتقای اسناد حقوقی و چارچوب‌های دیپلماتیک هستند. این کشور برای اجرای برنامه‌های صنعتی‌سازی خود، خواستار مشارکت فعالان اقتصادی ایران در صنایع تبدیلی کشاورزی (فرآوری کائو و دانه قهوه)، تولید تجهیزات پزشکی و توسعه فناوری‌های دیجیتال است.
- کمیسیون مشترک اقتصادی: روند توسعه همکاری‌های دوجانبه در سال‌های اخیر با برنامه‌ریزی برای راه‌اندازی کمیسیون مشترک اقتصادی میان دو کشور شتاب گرفته و تمرکز ویژه‌ای بر روی بخش کشاورزی و کشت فراسرزمینی معطوف شده است.
- حجم مبادلات: صادرات مستقیم غیرنفتی ایران به ساحل عاج در سال‌های اخیر در محدوده ۴۰ میلیون دلار سیر کرده است که عمدتاً شامل محصولات ساختمانی (گچ و سیمان)، مشتقات پتروشیمی و فرش است. در مقابل، ایران تمایل به واردات عمده کائو و دانه روغنی از این کشور دارد.

۲- روابط با سایر کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا

- مصر (تجارت در حال جهش): مصر به یکی از شرکای کلیدی ساحل عاج تبدیل شده است. حجم صادرات مصر به ساحل عاج به فراتر از ۳۱۱ میلیون دلار رسیده که عمدتاً شامل سیمان، تجهیزات صنعتی (والوها) و فرآورده‌های نفتی پالایش‌شده است. در مقابل، ساحل عاج سالانه خمیر کائو و کائوچو به مصر صادر می‌کند.
- شورای همکاری خلیج فارس (GCC)⁷: کشورهای امارات متحده عربی و عربستان سعودی سرمایه‌گذاری‌های لجستیکی گسترده‌ای را در بندر آبیجان انجام داده‌اند. امارات خدمات مالی و بازرگانی زنجیره تأمین بکسیت و طلا را پوشش می‌دهد و خطوط کشتیرانی بزرگی را بین خلیج فارس و خلیج گینه دایر کرده است.

⁶ West African economy And Monetary Union

⁷ Gulf Cooperation Council

روابط تجاری سیرالئون با ایران و خاورمیانه

سیرالئون به دلیل غنای معدنی و نیاز شدید به توسعه زیرساخت‌ها، استراتژی جذب سرمایه از خاورمیانه را دنبال می‌کند.

۱- روابط با ایران (مشارکت بخش خصوصی و مهندسی)

- پتانسیل‌های معدنی و انرژی: در نشست‌های رسمی بین سفارت سیرالئون و اتاق بازرگانی ایران، پتانسیل‌های غنی این کشور در زمینه سنگ‌آهن، الماس، روی و مس بررسی شده است. ایران با داشتن دانش فنی، آمادگی خود را برای ساخت پالایشگاه‌های کوچک نفت، تولید ماشین‌آلات کشاورزی و ساختارهای درمانی در سیرالئون اعلام کرده است.
- تسهیلات ویزا و تجارت: توافقاتی برای ایجاد پلتفرم‌های لغو روادید برای گذرنامه‌های خدمت، سیاسی و تجار و راه‌اندازی کمیته‌های سیاسی-اقتصادی مشترک انجام شده تا اطلاعات بخش خصوصی دو کشور به‌روزرسانی شود. سیرالئون همچنین در کنفرانس‌های بین‌المللی اقتصادی ایران-آفریقا در سطح معاونان وزیر مشارکت فعال دارد.

۲- روابط با سایر کشورهای خاورمیانه

- صادرات الماس و طلا به امارات: دبی (امارات متحده عربی) اصلی‌ترین مقصد خاورمیانه‌ای برای الماس‌های تراش‌نخورده و طلای استخراج‌شده از معادن کونو و مارامپا در سیرالئون است. بخش عمده‌ای از تجارت سنگ‌های قیمتی این کشور از طریق صرافی‌ها و تجار مستقر در امارات تسویه می‌شود.
- سرمایه‌گذاری‌های توسعه‌ای عربستان و کویت: صندوق توسعه عربستان (SFD) و صندوق کویت برای توسعه اقتصادی عربی، وام‌های کم‌بهره و کمک‌های بلاعوض متعددی را برای بازسازی بزرگراه‌ها، بیمارستان‌ها و سیستم‌های آبرسانی فری تاون (پایتخت سیرالئون) اعطا کرده‌اند.

نتیجه‌گیری و جمع‌بندی گزارش مقایسه‌ای

تحلیل جامع دو کشور ساحل عاج و سیرالئون در بخش‌های کلان اقتصادی، شاخص‌های توسعه، قوانین مالیاتی، سرمایه‌گذاری خارجی و روابط منطقه‌ای، نشان‌دهنده دو الگوی کاملاً متفاوت از توسعه در غرب آفریقا است:

- ساحل عاج؛ مدل موفق تنوع‌بخشی اقتصادی و پایداری ساختاری:

این کشور با خروج موفقیت‌آمیز از زمره کشورهای با توسعه انسانی پایین و ورود به رده شاخص توسعه انسانی متوسط (HDI: 0.582)، ثابت کرده است که اتکا بر ثبات سیاسی، جذب ساختاریافته غول‌های معدنی (طلا) مانند Endeavour و Zijin و توسعه زنجیره ارزش صنایع تبدیلی (فرآوری داخلی کاکائو و قهوه) می‌تواند یک اقتصاد پویا و پیش‌بینی‌پذیر ایجاد کند. قوانین مالیاتی پایدار (مانند ۵ سال معافیت مالیاتی شرکت‌ها) این کشور را به بهشت سرمایه‌گذاران خارجی در منطقه خلیج گینه تبدیل کرده است.

- سیرالئون؛ اقتصاد در حال گذار با پتانسیل‌های غنی اما زیرساخت‌های آسیب‌پذیر:

سیرالئون علی‌رغم برخورداری از منابع زمین‌شناسی منحصربه‌فرد از جمله بزرگترین ذخایر روتایل جهان، الماس‌های باکیفیت و معادن عظیم سنگ‌آهن، همچنان در رده کشورهای با توسعه انسانی پایین ۰,۴۶۷ قرار دارد. چالش‌های تاریخی (مانند شیوع ابولا و میراث جنگ) زیرساخت‌های درمانی و لجستیکی این کشور را تضعیف کرده است. سیاست‌های مالیاتی و انقباضی اخیر دولت (افزایش مالیات شرکت‌ها به ۳۰٪ در سال ۲۰۲۶) با هدف افزایش درآمدهای داخلی صورت گرفته، اما ممکن است ریسک پیش‌بینی‌پذیری را برای سرمایه‌گذاران غربی افزایش دهد؛ هرچند غول‌های چینی و شرکای خاورمیانه‌ای همچنان به توسعه بخش معدن آن متعهد هستند.

چشم‌انداز تعامل با ایران و خاورمیانه:

هر دو کشور دروازه‌های ورود به بازارهای غرب آفریقا هستند. ساحل عاج با تمرکز بر صنایع پیشرفته، پتروشیمی، و صنایع تبدیلی کشاورزی، مقصدی جذاب برای صادرات کالاها و فناوری‌های دیجیتال ایران است. در مقابل، سیرالئون بستری تشنه برای خدمات فنی و مهندسی، راه‌اندازی خطوط تولید ماشین‌آلات کشاورزی، و سرمایه‌گذاری در بخش استخراج معادن به شمار می‌رود. در همین حال، هر دو کشور در حال تعمیق روابط لجستیکی و مالی خود با هاب‌های بزرگ خاورمیانه مانند امارات متحده عربی و مصر هستند.

منابع

برای نگارش و تنظیم این گزارش مقایسه‌ای تخصصی، از آخرین داده‌ها، آمارها و گزارش‌های منتشر شده تا سال ۲۰۲۶ میلادی توسط نهادهای بین‌المللی و سازمان‌های رسمی زیر استفاده شده است.

• داده‌های کلان اقتصادی و سرانه: برآوردهای رسمی و آمارهای سری زمانی صندوق بین‌المللی پول (IMF)^۸ و بانک جهانی^۹ در خصوص تولید ناخالص داخلی (GDP) اسمی، نرخ رشد و درآمد سرانه دو کشور.

• آمارهای جمعیتی و مساحت: اطلاعات به‌روزرسانی شده پایگاه داده جهانی Worldometer مربوط به برآورد جمعیت ساحل عاج و سیرالئون در سال ۲۰۲۶ و داده‌های جغرافیایی کشورهای غرب آفریقا [Ivory Coast Population 2026, Sierra Leone Population 2026].

• قوانین مالیاتی و معدنی:

- متن قانون معدنی ساحل عاج (Ivory Coast Mining Code) و گزارش‌های شفافیت مالیاتی شرکت‌های چندملیتی مستقر در غرب آفریقا (Endeavour Mining).
- قانون جدید توسعه معادن سیرالئون موسوم به The Mines and Minerals Development Act و اصلاحات سالانه قوانین مالیه (Finance Acts) این کشور.

• شاخص‌های توسعه انسانی: گزارش‌های سالانه برنامه عمران ملل متحد (UNDP) در خصوص شاخص توسعه انسانی (HDI)، نرخ امید به زندگی و ارزیابی زیرساخت‌های سلامت و آموزش.

• روابط تجاری و منطقه‌ای: گزارش‌های ادواری اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، بیانیه‌های وزارت امور خارجه در خصوص کمیسیون‌های مشترک با کشورهای آفریقایی، و همچنین داده‌های گمرکی پایگاه بین‌المللی گزارش‌های تجارت بین‌الملل (تریدینگ اکونومیکس و سازمان تجارت جهانی) پیرامون مبادلات خاورمیانه با اکوواس

تهیه کننده: محمد فرهنگیان، کارشناس اقتصادی و انجام امور سیاسی نمایندگی فری تاون - مهرماه ۱۴۰۵

^۸ International Monetary Fund

^۹ World bank